Sławomir ŻURAWSKI

Państwowa Akademia Nauk Stosowanych w Chełmie
ORCID: 0000-0001-9527-3391

Marcin OSKIERKO

Państwowa Akademia Nauk Stosowanych w Chełmie
ORCID: 0000-0003-3450-6037

https://doi.org/10.29316/9788368103236_22

WSPÓŁPRACA SŁUŻB MUNDUROWYCH I INSTYTUCJI PAŃSTWOWYCH W ZAPEWNIANIU BEZPIECZEŃSTWA GRANICY PAŃSTWOWEJ RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ – ANALIZA OPINII EKSPERTÓW

COOPERATION BETWEEN UNIFORMED SERVICES AND STATE INSTITUTIONS IN ENSURING THE SECURITY OF THE STATE BORDER OF THE REPUBLIC OF POLAND – AN ANALYSIS OF EXPERT OPINIONS

Streszczenie

Celem rozdziału jest analiza współpracy służb mundurowych i instytucji państwowych w systemie ochrony granicy państwowej Rzeczypospolitej Polskiej w kontekście współczesnych zagrożeń transgranicznych. Na podstawie przeprowadzonych badań empirycznych, obejmujących sondaż diagnostyczny, indywidualne wywiady pogłębione oraz analizę dokumentów,

Abstract

The aim of the chapter is to analyze the cooperation between uniformed services and state institutions within the system of protecting the state border of the Republic of Poland in the context of contemporary cross-border threats. Based on empirical research, including a diagnostic survey, in-depth individual interviews, and document analysis, key factors determining

zidentyfikowano kluczowe czynniki determinujące efektywność współpracy instytucjonalnej. Wyniki wskazują, że skuteczna koordynacja działań Straży Granicznej, Służby Celno-Skarbowej, Policji, Sił Zbrojnych RP oraz inspekcji granicznych (IW, PIS, PIORiN, IJHARS) jest niezbędna dla zapewnienia bezpieczeństwa granicy państwowej oraz przeciwdziałania zagrożeniom o charakterze migracyjnym, przestępczym, sanitarnym i hybrydowym. W rozdziale przedstawiono również wnioski oraz rekomendacje dotyczące usprawnienia mechanizmów współpracy, ze szczególnym uwzględnieniem potrzeby utworzenia zintegrowanego systemu koordynacji działań granicznych.

Słowa kluczowe: współpraca służb granicznych**,** ochrona granicy państwowej**,** bezpieczeństwo transgraniczne**,** zintegrowane zarządzanie granicami**,** Straż Graniczna

the effectiveness of institutional cooperation were identified. The results indicate that effective coordination of activities between the Border Guard, Customs and Tax Service, Police, Armed Forces of the Republic of Poland, and border inspection services (Veterinary, Sanitary, Phytosanitary, and Agricultural Quality Inspections) is essential to ensuring border security and counteracting migratory, criminal, sanitary, and hybrid threats. The chapter also presents conclusions and recommendations for improving cooperation mechanisms, with particular emphasis on the need to establish an integrated border management coordination system.

Keywords: border services cooperation**,** state border protection**,** cross-border security**,** integrated border management**,** Border Guard

Wstęp

Problematyka współpracy służb mundurowych i instytucji państwowych w systemie ochrony granicy państwowej Rzeczypospolitej Polskiej nabiera szczególnego znaczenia w kontekście narastających zagrożeń transgranicznych, zwłaszcza w warunkach dynamicznych zmian geopolitycznych w Europie Środkowo-Wschodniej. Skuteczność przeciwdziałania tym zagrożeniom jest uzależniona od jakości współpracy i koordynacji działań podmiotów odpowiedzialnych za bezpieczeństwo granicy, takich jak Straż Graniczna, Służba Celno-Skarbowa, Policja oraz inspekcje graniczne.

Celem badania było dokonanie diagnozy aktualnego stanu współpracy służb i instytucji odpowiedzialnych za ochronę granicy państwowej RP, a także identyfikacja kluczowych obszarów wymagających dalszego doskonalenia. W szczególności badanie miało na celu uzyskanie opinii funkcjonariuszy i pracowników instytucji bezpośrednio zaangażowanych w procesy ochrony granicy zewnętrznej RP, co pozwoliło na ocenę skuteczności obecnych mechanizmów współpracy i sformułowanie rekomendacji optymalizujących te procesy.

Głównym pytaniem badawczym było: *W jaki sposób współpraca służb mundurowych i instytucji państwowych wpływa na efektywność ochrony granicy państwowej RP wobec współczesnych zagrożeń transgranicznych?* W toku badania

postawiono następującą hipotezę badawczą: Skuteczna współpraca i koordynacja działań pomiędzy służbami odpowiedzialnymi za ochronę granicy państwowej RP istotnie przyczynia się do minimalizacji ryzyka zagrożeń transgranicznych oraz wzmacnia bezpieczeństwo wewnętrzne państwa.

W badaniu zastosowano metodę sondażu diagnostycznego, wykorzystując elektroniczny kwestionariusz ankiety jako narzędzie badawcze. Dodatkowo, przeprowadzono analizę dokumentów, aktów prawnych oraz procedur operacyjnych regulujących zasady współpracy służb na poziomie krajowym i unijnym. Celem tego etapu było zweryfikowanie spójności ram prawnych z rzeczywistością operacyjną oraz identyfikacja ewentualnych luk systemowych.

Zastosowanie powyższych metod badawczych umożliwiło uzyskanie kompleksowego obrazu funkcjonowania systemu współpracy służb i instytucji na granicy państwowej RP, a także sformułowanie rzetelnych wniosków i rekomendacji, które zostaną przedstawione w dalszej części opracowania.

Systemowe ujęcie ochrony granic państwowych jako element przeciwdziałania zagrożeniom transgranicznym

W systemowym ujęciu ochrony granic państwowych, zasadnicza odpowiedzialność za zarządzanie zewnętrznymi granicami spoczywa na państwach członkowskich, które wykonują te zadania zarówno w interesie własnym, jak i w interesie całej wspólnoty państw Unii Europejskiej. Skuteczne przeciwdziałanie zagrożeniom transgranicznym wymaga zatem nie tylko doskonalenia narodowych mechanizmów ochrony granic, lecz także ścisłej implementacji strategii ustanawianych na szczeblu unijnym. Europejski model zintegrowanego zarządzania granicami stanowi ramę dla kształtowania narodowych systemów ochrony, które muszą być spójne z priorytetami i standardami wspólnotowymi.

W związku z powyższym, art. 8 ust. 6 Rozporządzenia (UE) 2019/1896 w sprawie Europejskiej Straży Granicznej i Przybrzeżnej (Frontex) nakłada na państwa członkowskie obowiązek opracowania i wdrożenia krajowych strategii zintegrowanego zarządzania granicami, które uwzględniają zarówno specyfikę narodową, jak i wymogi unijne[1]. Przełożenie strategii europejskich na poziom krajowy stanowi kluczowy element budowania zintegrowanego i systemowego podejścia do

[1] Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2019/1896 z dnia 13 listopada 2019 r. w sprawie Europejskiej Straży Granicznej i Przybrzeżnej oraz uchylenia rozporządzeń (UE) nr 1052/2013 i (UE) 2016/1624 (Dz. Urz. UE L 295 z 14 listopada 2019 r.).

ochrony granic państwowych, umożliwiającego efektywne przeciwdziałanie zagrożeniom transgranicznym o charakterze migracyjnym, przestępczym, sanitarnym oraz hybrydowym[2].

Postrzeganie ochrony granic państwowych w kategoriach systemowych wymaga stworzenia klarownej i logicznie uporządkowanej sieci powiązań pomiędzy wszystkimi instytucjami zaangażowanymi w proces ich zabezpieczenia, zarówno na szczeblu strategicznego planowania, jak i w codziennych działaniach operacyjnych. Jedynie kompleksowe, zintegrowane i konsekwentnie koordynowane działania organów krajowych, ściśle współpracujących ze strukturami unijnymi odpowiedzialnymi za zarządzanie granicami, umożliwiają skuteczne wykrywanie, monitorowanie oraz neutralizowanie zagrożeń transgranicznych, których natura, w świetle dynamicznej sytuacji geopolitycznej, staje się coraz bardziej złożona i trudna do przewidzenia.

Z tego względu przeciwdziałanie zagrożeniom transgranicznym wymaga wdrożenia spójnego, całościowego oraz efektywnie funkcjonującego systemu ochrony granic państwowych. Wobec wielowymiarowego charakteru współczesnych zagrożeń, niezbędne jest zbudowanie sprawnego i odpowiednio zorganizowanego podsystemu, który będzie zdolny do skutecznego reagowania na dynamicznie zmieniające się uwarunkowania w środowisku bezpieczeństwa granic. Jak wskazuje W. Kitler, budowa sprawnie funkcjonującego i właściwie zintegrowanego systemu bezpieczeństwa narodowego pozostaje jednym z fundamentalnych zadań państwowej polityki bezpieczeństwa[3]. System ten należy postrzegać jako logicznie uporządkowaną strukturę powiązanych ze sobą elementów, pomiędzy którymi zachodzą określone relacje, tworzące funkcjonalną całość. Z kolei A. Czop definiuje system ochrony granic jako zespół względnie autonomicznych, lecz powiązanych organizacyjnie, funkcjonalnie, merytorycznie i prawnie podmiotów, które razem tworzą zintegrowaną strukturę zdolną do skutecznego przeciwdziałania zagrożeniom przekraczającym granice państwowe[4]. Według koncepcji W. Kitlera, system bezpieczeństwa obejmuje wszystkie instytucje wchodzące w skład władzy ustawodawczej, wykonawczej i sądowniczej, które są odpowiedzialne za zapew-

[2] Komisja Europejska, Dokument strategiczny określający wieloletnią politykę strategiczną w zakresie europejskiego zintegrowanego zarządzania granicami zgodnie z art. 8 ust. 4 rozporządzenia (UE) 2019/1896, Bruksela 2022, COM(2022) 303, s. 4.

[3] W. Kitler, *System bezpieczeństwa narodowego RP – aspekty prawno-organizacyjne*, Wiedza Obronna, 2019, Vol. 268 No. 3, s. 21.

[4] A. Czop, *Służby specjalne w systemie ochrony granic Rzeczpospolitej Polskiej*, Przegląd Policyjny, 2019, Tom 0, nr. 0, s. 102.

nienie bezpieczeństwa narodowego. Kluczowymi komponentami systemu są siły zbrojne, a także formacje mundurowe i instytucje państwowe ustawowo powołane do przeciwdziałania zagrożeniom zewnętrznym, utrzymania porządku publicznego oraz ochrony interesów państwa i obywateli[5].

W opinii autorów niniejszego rozdziału, kluczowymi determinantami skuteczności działań podejmowanych przez służby odpowiedzialne za bezpieczeństwo granic są efektywność i skuteczność operacyjna. Efektywność rozumiana jest jako zdolność do osiągania zakładanych celów w zakresie ochrony granic poprzez racjonalne i optymalne wykorzystanie dostępnych zasobów. Natomiast skuteczność odnosi się do realnej zdolności służb do przeciwdziałania zagrożeniom – obejmuje identyfikację, ocenę, szybką reakcję oraz neutralizację skutków sytuacji kryzysowych o charakterze transgranicznym. Wymaga to ciągłego doskonalenia kompetencji, współpracy międzyinstytucjonalnej i dostosowania działań do zmieniającego się środowiska bezpieczeństwa.

Zintegrowany model zarządzania ochroną granicy państwowej – struktura i zadania służb w Polsce

Minister właściwy do spraw wewnętrznych odpowiada za ochronę granicy państwowej na odcinkach lądowych i morskich oraz za realizację zadań związanych z kontrolą ruchu granicznego, natomiast Minister Obrony Narodowej ponosi odpowiedzialność za ochronę granicy państwowej w przestrzeni powietrznej Rzeczypospolitej Polskiej[6].

Autorzy rozdziału przedstawiają, ich zdaniem, najistotniejsze służby i inspekcje wyznaczone do realizacji zadań mających na celu zapewnienie najwyższego poziomu bezpieczeństwa granicy państwowej, obejmujących w szczególności przeciwdziałanie przedostawaniu się osób i towarów niepożądanych lub niebezpiecznych, a także zapewnienie prawidłowego i płynnego przepływu legalnego ruchu osobowego oraz handlu międzynarodowego na polskiej granicy zewnętrznej.

Straż Graniczna jest jednolitą, umundurowaną i uzbrojoną formacją przeznaczoną do ochrony granicy państwowej, kontroli ruchu granicznego oraz zapobiegania i przeciwdziałania nielegalnej migracji[7]. Powołana została do życia ustawą

[5] W. Kitler, *System bezpieczeństwa narodowego RP…,* dz. cyt., s. 21.

[6] Ustawa z dnia 12 października 1990 r. o ochronie granicy państwowej (Dz. U. z 2024 r. poz. 388, art. 7 ust. 1 i 2).

[7] Ustawa z dnia 12 października 1990 r. o Straży Granicznej (Dz. U. z 2025 r. poz. 914).

z dnia 12 października 1990 r., a w związku z rozformowaniem Wojsk Ochrony Pogranicza służbę zaczęła pełnić 16 maja 1991 roku.

Zgodnie z art. 1 ust. 2 ustawy do jej zadań w zakresie ochrony granicy RP i przeciwdziałaniu zagrożeniom transgranicznym należą:

- ochrona granicy państwowej;
- organizowanie i dokonywanie kontroli ruchu granicznego;
- zapobieganie i przeciwdziałanie nielegalnej migracji;
- wydawanie zezwoleń na przekraczanie granicy państwowej, w tym wiz;
- rozpoznawanie, zapobieganie i wykrywanie przestępstw i wykroczeń oraz ściganie ich sprawców w zakresie właściwości Straży Granicznej;
- zapewnienie bezpieczeństwa w komunikacji międzynarodowej i porządku publicznego w zasięgu terytorialnym przejścia granicznego, a w zakresie właściwości Straży Granicznej – także w strefie nadgranicznej;
- ochrona granicy państwowej w przestrzeni powietrznej RP przez prowadzenie obserwacji statków powietrznych i obiektów latających, przelatujących przez granicę państwową na małych wysokościach oraz informowanie o tych przelotach właściwych jednostek Sił Powietrznych Sił Zbrojnych RP;
- zapobieganie transportowaniu, bez wymaganego zezwolenia przez granicę państwową RP odpadów, szkodliwych substancji chemicznych, materiałów jądrowych oraz promieniotwórczych, a także zapobieganie zanieczyszczaniu wód granicznych;
- zapobieganie przemieszczaniu, bez wymaganego zezwolenia przez granicę państwową RP środków odurzających jak i substancji psychotropowych, broni, amunicji, wybuchowych materiałów oraz prekursorów materiałów wybuchowych podlegających ograniczeniom.

Na mocy ustawy z dnia 16 listopada 2016 r. o Krajowej Administracji Skarbowej[8] oraz ustawy z dnia 16 listopada 2016 r. Przepisy wprowadzające ustawę o Krajowej Administracji Skarbowej[9] z dniem 1 marca 2017 r. utworzono *Krajową Administrację Skarbową (KAS),* stanowiącą wyspecjalizowaną administrację rządową, która wykonuje zadania z zakresu realizacji dochodów z tytułu podatków, należności celnych, opłat i niepodatkowych należności budżetowych, ochrony interesów Skarbu Państwa oraz obszaru celnego Unii Europejskiej. Zapewnia również

[8] Ustawa z dnia 16 listopada 2016 r. o Krajowej Administracji Skarbowej (Dz. U. z 2022 r. poz. 813 ze zm.).

[9] Ustawa z dnia 16 listopada 2016 r. Przepisy wprowadzające ustawę o Krajowej Administracji Skarbowej (Dz. U. z 2016 r. poz. 1948 ze zm.).

obsługę podatników i płatników w prawidłowym wykonywaniu obowiązków podatkowych[10]. Krajowa Administracja Skarbowa powstała w wyniku konsolidacji administracji podatkowej, Służby Celnej i kontroli skarbowej. Konsolidacja KAS miała na celu stworzenie jednej scentralizowanej instytucji, odpowiadającej za obsługę podatkową i celno-skarbową w kraju, usprawniając też jej działanie oraz zwiększając jej efektywność działań.

Wykonując swoje zadania ustawowe, służba celno-skarbowa zapewnia ochronę w następujących obszarach:

- ochrona środowiska naturalnego, tj. zabezpieczenie przed wwozem substancji i organizmów szkodliwych oraz niekontrolowanym obrotem odpadami, jak też przed wwozem fauny lub flory czy przed bezprawnym obrotem gatunkami ginącymi;
- ochrona konsumenta przed pojawieniem się na rynku towarów niespełniających wymagań weterynaryjnych, sanitarnych czy fitosanitarnych;
- ochrona społeczeństwa przed wwozem przedmiotów, towarów i urządzeń stwarzających zagrożenia zarówno dla życia, bezpieczeństwa czy zdrowia obywateli, jak i zagrażających obronności kraju;
- ochrona państwa przed utratą dziedzictwa kulturowego, przede wszystkim przed wywozem dóbr kultury[11].

W ramach realizacji zadań związanych z przywozem i wywozem towarów z i do krajów spoza Unii Europejskiej funkcjonariusze służby celno-skarbowej na granicy dokonują odpowiednich kontroli celno-skarbowych przed dopuszczeniem ich do obrotu w Unii Europejskiej. Kontrole celne polegają m.in.: na rewizji towarów, pobieraniu próbek, weryfikacji kompletności bądź prawidłowości informacji podanych w deklaracji, powiadomienie lub zgłoszenie, kontrola księgowości, a także zbadanie istnienia autentyczności, prawidłowości czy ważności dokumentów. Ponadto kontroli podlegają środki transportu, bagaż i towary przewożone przez podróżujące osoby lub na podróżujących osobach.

Inspekcja Weterynaryjna realizuje zadania związane z kontrolą graniczną w zakresie ochrony terytorium Rzeczypospolitej Polskiej oraz pozostałych państw członkowskich Unii Europejskiej przed wprowadzeniem chorób zakaźnych zwierząt oraz innych czynników biologicznych, chemicznych i mikrobiologicznych, które mogą stanowić zagrożenie dla zdrowia publicznego oraz zdrowia zwierząt, zarówno w produktach pochodzenia zwierzęcego, jak i w paszach. IW prowadzi

[10] Art. 1., Ustawa z dnia 16 listopada 2016 r. o Krajowej Administracji…, dz. cyt.

[11] A. Kobyłecka, *Ograniczenia pozataryfowe*, Wiadomości Celne, nr 5-6, 2015, s. 3.

również kontrole dobrostanu zwierząt transportowanych przez zewnętrzną granicę UE, zarówno w kierunku wjazdowym, jak i wyjazdowym[12].

Organem odpowiedzialnym za prowadzenie kontroli weterynaryjnej na zewnętrznych granicach UE w Polsce jest Graniczny Lekarz Weterynarii – organ administracji niezespolonej, posiadający ustawowe kompetencje w zakresie nadzoru weterynaryjnego, podległy bezpośrednio Głównemu Lekarzowi Weterynarii – centralnemu organowi administracji rządowej. Graniczny Lekarz Weterynarii realizuje swoje zadania przy pomocy Granicznego Inspektoratu Weterynarii, który wykonuje czynności kontrolne w imieniu tego organu. Zadania związane z urzędową kontrolą graniczną zwierząt oraz produktów pochodzenia zwierzęcego wwożonych do RP realizowane są przez 8 granicznych inspektoratów weterynarii, mianowicie w: Dorohusku, Gdańsku, Gdyni, Korczowej, Koroszczynie, Kuźnicy Białostockiej, Szczecinie oraz Warszawie, ze wsparciem 18 granicznych punktów kontroli w: Dorohusku, Gdańsku, Korczowej, Medyce, Hrebennem, Hrubieszowie, Koroszczynie-Kukurykach, Terespolu-Kobylanach, Kuźnicy Białostockiej, Kołobrzegu, Szczecinie i w Świnoujściu[13].

Państwowa Inspekcja Sanitarna została powołana do realizacji zadań w obszarze zdrowia publicznego, koncentrując się w szczególności na ochronie zdrowia ludzkiego przed negatywnymi skutkami szkodliwych i uciążliwych czynników środowiskowych oraz na zapobieganiu występowaniu i szerzeniu się chorób, zwłaszcza zakaźnych i zawodowych. Inspekcja podlega ministrowi właściwemu do spraw zdrowia, a jej działalnością kieruje Główny Inspektor Sanitarny, który pełni rolę centralnego organu administracji rządowej. Zadania Inspekcji są realizowane za pośrednictwem Głównego Inspektoratu Sanitarnego (GIS) – urzędu o charakterze centralnym, którego strukturę organizacyjną określa statut nadawany przez Ministra Zdrowia[14].

W ramach realizacji ustawowych obowiązków, Główny Inspektor Sanitarny, poprzez Państwowych Granicznych Inspektorów Sanitarnych (PGIS), prowadzi monitoring zagrożeń zdrowotnych oraz ocenę sytuacji epidemiologicznej wzdłuż granicy państwowej Rzeczypospolitej Polskiej. Państwowa Inspekcja Sanitarna sprawuje kontrolę nad zabezpieczeniem granicy przed zawleczeniem do kraju chorób szczególnie niebezpiecznych i wysoko zakaźnych. Ponadto, w kompetencjach

[12] Ustawa z 29 stycznia 2004 r. o Inspekcji Weterynaryjnej (Dz. U. z 2022 r. poz. 2629 ze zm.).

[13] Graniczne Inspektoraty Weterynarii, https://www.wetgiw.gov.pl/inspekcja-weterynaryjna/graniczne-inspektoraty-weterynarii/5926b57c58540, [dostęp: 14.07.2025].

[14] Ustawa z dnia 14 marca 1985 r. o Państwowej Inspekcji Sanitarnej (Dz. U. z 2015 r. poz. 1412 ze zm.).

Inspekcji znajduje się przeprowadzanie granicznych kontroli sanitarnych żywności pochodzenia roślinnego oraz materiałów i wyrobów przeznaczonych do kontaktu z żywnością, które są importowane z państw trzecich i wprowadzane do obrotu na terytorium Polski. Czynności te realizowane są systematycznie przez państwowych granicznych inspektorów sanitarnych na przejściach granicznych[15].

W ramach realizacji ustawowych zadań Główny Inspektor Sanitarny przy pomocy Państwowych Granicznych Inspektorów Sanitarnych (PGIS) monitoruje zagrożenia, a także ocenia sytuację epidemiologiczną wzdłuż granic państwowych RP, stanowiących granicę zewnętrzną UE, a także nadzoruje zabezpieczenie granicy przed zawleczeniem do kraju chorób wysoce zakaźnych i szczególnie niebezpiecznych. PGIS działają na obszarach przejść granicznych drogowych, kolejowych, lotniczych, rzecznych i morskich, portów lotniczych i morskich oraz jednostek pływających na obszarze wód terytorialnych. Zadania te realizowane są ze wsparciem 10 granicznych stacji sanitarno-epidemiologicznych w: Dorohusku, Elblągu, Gdyni, Hrebennem, Koroszczynie, Przemyślu, Suwałkach, Szczecinie, Świnoujściu i Warszawie. Sprawują one nadzór nad 8 przejściami lotniczymi, 6 przejściami morskimi oraz 15 przejściami lądowymi[16].

Państwowa Inspekcja Ochrony Roślin i Nasiennictwa (PIORiN) znajduje się grupie inspekcji odpowiedzialnych za zapewnienie bezpieczeństwa i porządku publicznego w zakresie ruchu granicznego. Podstawowym aktem prawnym, regulującym funkcjonowanie tej Inspekcji, jest ustawa z dnia z dnia 13 lutego 2020 r. o Państwowej Inspekcji Ochrony Roślin i Nasiennictwa[17]. PIORiN realizuje zadania związane z graniczną kontrolą fitosanitarną, obejmującą rośliny, produkty roślinne oraz przedmioty wprowadzane na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, a także do innych państw członkowskich Unii Europejskiej oraz Szwajcarii, pochodzące z państw trzecich. Kontroli podlegają również środki transportu wykorzystywane do ich przewozu. PIORiN współpracuje z innymi organami kontroli granicznej, takimi jak Krajowa Administracja Skarbowa, Straż Graniczna, Inspekcja Weterynaryjna, Inspekcja Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych oraz Państwowa Inspekcja Sanitarna, na podstawie porozumień zawartych przez Głównego Inspektora Ochrony Roślin i Nasiennictwa z właściwymi organami tych służb.

---

[15] Tamże, Ustawa z dnia 5 grudnia 2008 r. o zapobieganiu oraz zwalczaniu zakażeń i chorób zakaźnych u ludzi (Dz. U. z 2008 r. Nr 234, poz. 1570 ze zm.).

[16] Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 24 września 2007 r. w sprawie wykazu przejść granicznych właściwych dla przeprowadzania granicznej kontroli sanitarnej (Dz. U. z 2015 r. poz. 546).

[17] Ustawa z dnia 13 lutego 2020 r. o Państwowej Inspekcji Ochrony Roślin i Nasiennictwa (Dz. U. z 2020 r. poz. 425 ze zm.).

Głównym celem granicznej kontroli fitosanitarnej prowadzonej przez PIORiN jest zapobieganie przedostawaniu się na obszar Polski oraz Unii Europejskiej organizmów kwarantannowych i innych agrofagów regulowanych przepisami prawa, które mogą powodować poważne straty gospodarcze, społeczne i środowiskowe w sektorach rolnictwa, sadownictwa, ogrodnictwa oraz leśnictwa[18]. Przesyłki objęte obowiązkiem granicznej kontroli fitosanitarnej muszą być zgłaszane do kontroli wyłącznie za pośrednictwem systemu TRACES NT – platformy informatycznej Komisji Europejskiej, która stanowi jedyną dopuszczalną prawem formę zgłaszania przesyłek do kontroli granicznej w tym zakresie.

Działania realizowane przez PIORiN mają na celu zapewnienie wysokiego poziomu zdrowia roślin, ograniczenie ryzyk wynikających ze stosowania środków ochrony roślin oraz zapewnienie, że produkowany materiał siewny spełnia wszystkie wymagania jakościowe i zdrowotne. Wprowadzanie bezpośrednio z państw trzecich na terytorium Polski roślin, produktów roślinnych, a także przedmiotów może odbywać się wyłącznie przez 18 punktów wwozu zlokalizowanych w: Gdańsku, Gdyni, Szczecinie, Świnoujściu (transport morski), Braniewie (transport kolejowy), Bezledach (transport drogowy), Kuźnicy Białostockiej (transport drogowy i kolejowy), Bobrownikach (transport drogowy), Koroszczynie (transport drogowy), Kobylanach (transport kolejowy), Dorohusku (transport drogowy i kolejowy), Hrubieszowie (transport kolejowy), Hrebennym (transport drogowy), Korczowej (transport drogowy), Medyce (transport kolejowy) i w Warszawie (transport lotniczy)[19].

Inspekcja Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych (IJHARS) realizuje zadania związane z kontrolą jakości handlowej artykułów rolno-spożywczych na etapie produkcji, obrotu krajowego oraz w wymianie handlowej z zagranicą. Zakres kompetencji Inspekcji obejmuje m.in. kontrolę jakości świeżych owoców i warzyw przeznaczonych na eksport, które objęte są szczegółowymi oraz ogólnymi normami handlowymi Unii Europejskiej. W przypadku pozostałych artykułów rolno-spożywczych wywożonych za granicę, kontrola jakości handlowej realizowana jest na wniosek przedsiębiorcy w trybie oceny jakości handlowej[20].

---

[18] Ustawa z dnia 13 lutego 2020 r. o ochronie roślin przed agrofagami (Dz. U. z 2020 r. poz. 424 ze zm.).

[19] Państwowa Inspekcja Ochrony Roślin i Nasiennictwa, Wykaz punktów kontroli granicznej, http://piorin.gov.pl/eksport-i-import/import-towarow-do-ue/wykaz-punktow-kontroli-granicznej,3.html, [dostęp: 19.07.2025].

[20] Ustawa z dnia 21 grudnia 2000 r. o jakości handlowej artykułów rolno-spożywczych (Dz. U. z 2001 r. Nr 5, poz. 44 ze zm.).

IJHARS przeprowadza również kontrolę jakości handlowej artykułów rolno-spożywczych importowanych z zagranicy, zgodnie z wykazem produktów określonym w przepisach krajowych, tj. rozporządzeniu Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 18 stycznia 2013 r. w sprawie wykazu artykułów rolno-spożywczych przywożonych z zagranicy oraz minimalnych ilości tych artykułów podlegających kontroli jakości handlowej. Do zakresu działań Inspekcji należy również kontrola świeżych owoców, warzyw i bananów importowanych z państw trzecich, które są objęte normami handlowymi UE[21].

Inspekcja Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych (JHARS) dokonuje urzędowych kontroli jakości handlowej artykułów rolno-spożywczych na wszystkich etapach obrotu w kraju oraz obrocie z zagranicą. Zadania związane z nadzorem nad graniczną kontrolą jakości handlowej artykułów rolno-spożywczych wykonuje Główny Inspektor Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych. Natomiast kontrole towarów importowanych z zagranicy przeprowadzają inspektorzy wojewódzkich inspektoratów JHARS, wchodzący w skład zespolonej administracji wojewódzkiej. Kontrola jakości handlowej przeprowadzana jest na 15 przejściach granicznych, jak: Bezledy, Bobrowniki, Braniewo, Dorohusk, Gdańsk, Gdynia, Hrebenne, Korczowa, Kukuryki, Kuźnica Białostocka, Przemyśl, Szczecin, Świnoujście, Terespol oraz Warszawa-Okęcie[22].

Policja jest umundurowaną i uzbrojoną formacją służącą społeczeństwu oraz przeznaczoną do ochrony bezpieczeństwa ludzi, utrzymywania bezpieczeństwa czy porządku publicznego[23]. Zgodnie z art. 1. ust. 2. ustawy do podstawowych zadań Policji należą: ochrona życia i zdrowia ludzi oraz mienia przed bezprawnymi zamachami naruszającymi te dobra, a także ochrona bezpieczeństwa i porządku publicznego. Dążeniem do zapewnienia skutecznych działań służb powołanych i odpowiedzialnych ustawowo za utrzymanie w kraju wysokiego poziomu bezpieczeństwa Policja i Straż Graniczna podpisały porozumienie o współpracy[24]. Porozumienie

[21] Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 18 stycznia 2013 r. w sprawie wykazu artykułów rolno-spożywczych przywożonych z zagranicy oraz ich minimalnych ilości podlegających kontroli jakości handlowej (Dz. U. z 2013 r. poz. 174).

[22] Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 8 kwietnia 2015 r. w sprawie wykazu przejść granicznych, na których jest dokonywana kontrola jakości handlowej artykułów rolno-spożywczych sprowadzanych z zagranicy (Dz. U. z 2015 r. poz. 592).

[23] Ustawa z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji (Dz. U. z 2022 r. poz. 1061 ze zm.).

[24] Porozumienie komendanta głównego Policji i komendanta głównego Straży Granicznej z dnia 17 czerwca 2004 r. w sprawie współdziałania Policji i Straży Granicznej (Dz. Urz. KGP z 2004 r. Nr 11, poz. 58).

określa szczegółowy zakres wspólnych działań, który obejmuje: zwalczanie i zapobiegania przestępczości, zwłaszcza rozpoznawania zagrożeń terrorystycznych;

a) ochronę granicy państwowej;
b) ochronę prewencyjną bezpieczeństwa i porządku publicznego;
c) doskonalenie metodyki wykonywania zadań i czynności służbowych;
d) wsparcie logistyczne.

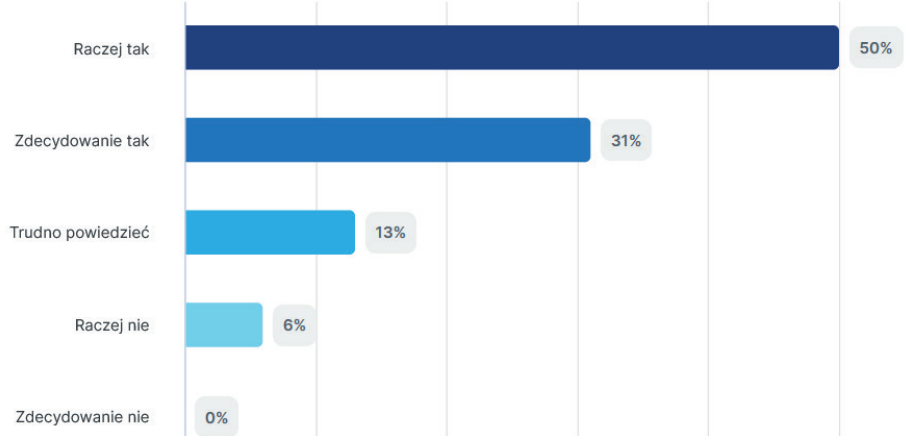
Zgodnie z porozumieniem współdziałanie obu służb realizowane jest w formie wymiany informacji, koordynacji działań formacji, udzielania specjalistycznego wsparcia oraz wzajemnego świadczenia usług logistycznych, udzielania w trakcie wykonywania czynności służbowych wzajemnego wsparcia technicznego, usług logistycznych oraz wymiany doświadczeń z realizowanych zadań oraz czynności służbowych. Podpisanie porozumienia umożliwiło wypracowanie wspólnego katalogu zdarzeń – w wyniku ich wystąpienia Straż Graniczna obligatoryjnie powiadamia Policję, zaś Policja powiadamia Straż Graniczną.

Rola współpracy służb i instytucji w systemie ochrony granicy państwowej – analiza badań eksperckich

W przeprowadzonych badaniach wykorzystano metodę sondażu diagnostycznego, posługując się ankietą elektroniczną jako podstawowym narzędziem badawczym. Celem badania było zebranie opinii i informacji od funkcjonariuszy pełniących służbę na zewnętrznej granicy Rzeczypospolitej Polskiej, reprezentujących różne formacje i instytucje odpowiedzialne za ochronę granic. Wśród respondentów znaleźli się funkcjonariusze Straży Granicznej, Służby Celno-Skarbowej, Policji, żołnierze Wojska Polskiego oraz pracownicy Granicznych Inspektoratów Weterynarii, Granicznych Stacji Sanitarno-Epidemiologicznych, Wojewódzkich Inspektoratów Państwowej Inspekcji Ochrony Roślin i Nasiennictwa, Wojewódzkich Inspektoratów Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych, a także Straży Ochrony Kolei.

Badanie zostało zrealizowane w 2023 roku. Kwestionariusz ankiety, przygotowany w formie elektronicznej, został udostępniony uczestnikom badania za pośrednictwem dedykowanego linku. Grupa badawcza obejmowała 200 osób, spośród których 174 wzięło udział w badaniu, udzielając odpowiedzi na postawione pytania. Zagwarantowanie pełnej anonimowości respondentów przyczyniło się do uzyskania rzetelnych, otwartych i szczerych odpowiedzi. Zebrany materiał badawczy został poddany szczegółowej analizie, a wyniki zaprezentowano w układzie tabelarycznym i graficznym, stanowiącym podstawę do sformułowania wniosków przedstawionych w dalszej części opracowania.

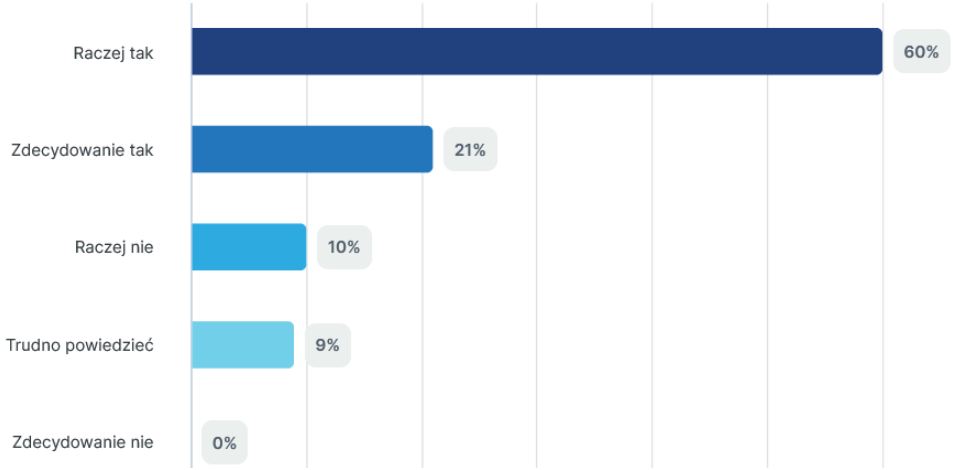
Celem pytania pierwszego było uzyskanie informacji co do roli współpracy krajowych służb i instytucji odpowiedzialnych za bezpieczeństwo ochrony granicy państwowej w zmniejszeniu ryzyka oddziaływań zagrożeń transgranicznych. Na podstawie uzyskanych odpowiedzi autorzy stwierdzili, iż zdecydowana większość ekspertów zgodnie i pozytywnie oceniło współpracę oraz współdziałanie służb w zapewnieniu minimalizacji ryzyka oddziaływań zagrożeń transgranicznych. Połowa respondentów, tj. 87 ankietowanych odpowiedziało „raczej tak", a 31% badanych (tj. 54 osoby) – „zdecydowanie tak". Respondenci, którym trudno było wyrazić swoją ocenę, to 13% badanych, czyli 23 osoby. Najmniejszą grupę (10 osób) stanowili ci respondenci, którzy źle oceniali tę współpracę – stąd ich wybór opcji odpowiedzi „raczej nie" (ale to tylko 6% badanych).

Rysunek 1. Rozkład procentowy odpowiedzi na pytanie: Czy w efekcie współpracy i współdziałania Straży Granicznej ze Służbą Celno-Skarbową, Policją, Siłami Zbrojnymi oraz pozostałymi krajowymi instytucjami odpowiedzialnymi za bezpieczeństwo ochrony granicy państwowej – zdaniem Pana/Pani – nastąpiło zminimalizowanie ryzyka oddziaływań zagrożeń transgranicznych?

Źródło: opracowanie własne.

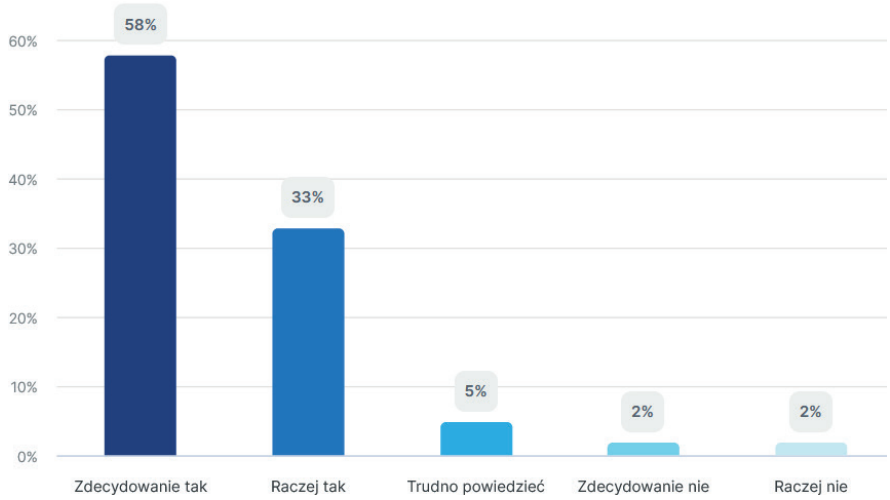
Kolejne drugie pytanie dotyczyło zasadności współpracy oraz współdziałania w zakresie zapewnienia bezpieczeństwa wewnętrznego oraz ładu i porządku publicznego. Dzięki udzielonym odpowiedziom autorzy uzyskali następujące informacje: zdecydowana większość ekspertów oceniła je pozytywnie (60%), tj. 104 osób odpowiedziało „raczej tak", 21% badanych (tj. 37 respondentów) – „zdecydowanie tak". Negatywną ocenę (tj. „raczej nie") wystawiło 17 osób (czyli 10% badanych). Natomiast niezdecydowani respondenci stanowili tylko 9% w grupie badanych (łącznie 16 osób).

Rysunek 2. Rozkład procentowy odpowiedzi na pytanie: Czy współpraca i współdziałanie Straży Granicznej ze Służbą Celno-Skarbową, Policją, Siłami Zbrojnymi oraz pozostałymi krajowymi instytucjami odpowiedzialnymi za bezpieczeństwo ochrony granicy państwowej – według Pana/Pani – mają wpływ na zapewnienie bezpieczeństwa wewnętrznego oraz ładu i porządku publicznego?

Źródło: opracowanie własne.

Dzięki trzeciemu pytaniu autorzy uzyskali odpowiedź co do potrzeby rozwoju współpracy Straży Granicznej z Siłami Zbrojnymi RP, która ma na celu ochronę granicy państwowej. Wyniki badań pozwoliły autorom postawić tezę, iż współpraca SG z Siłami Zbrojnymi RP zdecydowanie przyczyni się do zwiększenia ochrony granicy państwowej. Odpowiedzi ankietowanych przedstawiono na rysunku 5, zaś wyniki tego badania kształtują się następująco: 58% respondentów (tj. 101 ekspertów) wskazywało na zdecydowaną potrzebę, a nawet konieczność przyszłej współpracy. Ponadto pozytywną opinię (tj. „raczej tak") wybrało 33% badanych (czyli 58 osób). Tylko 5% pytanych (9 osób) nie potrafiło udzielić jednoznacznej odpowiedzi, zakreślając opcję „trudno powiedzieć". Natomiast negatywną ocenę wybrało tylko 8 ekspertów (czyli 4% w grupie badanych), a odpowiedzi prezentowały się w następujący sposób: „raczej nie" (2%, tj. 4 osoby) oraz „zdecydowanie nie" (2% – 4 osoby).

Rysunek 3. Rozkład procentowy odpowiedzi na pytanie: Czy uważa Pan/Pani, że istnieje potrzeba rozwijania współpracy między Strażą Graniczną a Siłami Zbrojnymi RP w celu ochrony granicy państwowej?

Źródło: opracowanie własne.

Pytanie czwarte wymagało wyboru z trzech odpowiedzi, co pozwoliło autorom rozdziału na określenie obszarów współpracy służb mundurowych, Sił Zbrojnych oraz instytucji odpowiedzialnych za ochronę granicy państwowej, bezpieczeństwo wewnętrzne oraz ład i porządek publiczny. Tabela 1 przedstawia udzielone przez respondentów odpowiedzi, odnoszące się do wyżej wymienionej tematyki. Na podstawie analizy wyników badań można stwierdzić, że według respondentów głównym obszarem współpracy powinna być kooperacja i wymiana informacji, zarówno na szczeblu krajowym, jak i międzynarodowym. Ten rodzaj odpowiedzi zaznaczono 157 razy, co daje 30% ankietowanych specjalistów. Kolejnym ważnym obszarem współpracy jest prowadzenie wspólnych kontroli na przejściach granicznych, w pasie drogi granicznej, a także w strefach nadgranicznych. Takiej odpowiedzi udzieliło 113 ekspertów, co stanowi 22% ankietowanych. Na trzecim miejscu znalazła się współpraca i wymiana wyspecjalizowanych funkcjonariuszy w celu wykonywania konkretnie określonych zadań – tę odpowiedź zaznaczyło 88 osób, tj. 17% respondentów. Prowadzenie wspólnych działań mających na celu rozbicie zorganizowanych grup przestępczych, których działalność wykracza poza granice Polski zaznaczyło 67 specjalistów, tj. 13% ankietowanych. Autorzy na podstawie prowadzonych badań stwierdzili, że następnym obszarem współpracy są pełnione przez funkcjonariuszy służby przy pomocy

tzw. mieszanych patroli. Częstotliwość wyboru tej odpowiedzi, to 56 razy, udzielone przez 11% ankietowanych. Kolejnym obszarem współpracy jest prowadzenie wzajemnych posterunków kontroli na drogach dojazdowych do granicy państwowej RP – 41 razy, czyli 7% ankietowanych, co pozwala autorom przypuszczać, że ten rodzaj współpracy znacząco zwiększa bezpieczeństwo wewnętrzne, ład i porządek publiczny.

Tabela 1. Jakie działania – zdaniem Pana/Pani – powinna obejmować współpraca służb mundurowych, Sił Zbrojnych oraz instytucji odpowiedzialnych za ochronę granicy państwowej, bezpieczeństwo wewnętrzne oraz ład i porządek publiczny państwa?

Lp.	Odpowiedzi udzielone przez respondentów na pytanie nr 4	Udzielonych odpowiedzi
1.	Kooperację i wymianę informacji zarówno na szczeblu krajowym, jak i międzynarodowym.	157
2.	Prowadzenie wspólnych kontroli w przejściach granicznych, pasie drogi granicznej, strefach nadgranicznych.	113
3.	Współpracę i wymianę wyspecjalizowanych funkcjonariuszy w celu wykonywania konkretnie określonych zadań.	88
4.	Prowadzenie wspólnych działań mających na celu rozbicie zorganizowanych grup przestępczych, których działalność wykracza poza granice Polski.	67
5.	Pełnienie służby przez funkcjonariuszy przy pomocy tzw. mieszanych patroli.	56
6.	Prowadzenie wzajemnych posterunków kontroli na drogach dojazdowych do granicy państwowej RP.	41

Źródło: opracowanie własne.

Współpraca służb i instytucji w systemie ochrony granicy państwowej – wnioski i rekomendacje z badań empirycznych

Wyniki przeprowadzonych badań empirycznych jednoznacznie wskazują, że współpraca służb i instytucji odpowiedzialnych za ochronę granicy państwowej Rzeczypospolitej Polskiej stanowi fundament skutecznego przeciwdziałania współczesnym zagrożeniom transgranicznym. Respondenci, reprezentujący różne formacje i instytucje zaangażowane w ochronę granic, podkreślili, iż zintegrowane działania takich służb jak Straż Graniczna, Służba Celno-Skarbowa, Policja oraz inspekcje graniczne jak Inspekcja Weterynaryjna, Państwowa Inspekcja Sanitarna, Państwowa Inspekcja Ochrony Roślin i Nasiennictwa, Inspekcja Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych są nieodzownym warunkiem zapewnienia bezpieczeństwa granicy państwowej oraz ładu i porządku publicznego.

Analiza uzyskanych odpowiedzi pozwala stwierdzić, że kluczowe znaczenie ma przede wszystkim skuteczna wymiana informacji operacyjnych między formacjami, wspólne działania kontrolne oraz zwalczanie zorganizowanych grup przestępczych zajmujących się procederem przemytu ludzi, towarów i substancji niebezpiecznych. Szczególnego znaczenia nabiera również współpraca Straży Granicznej z Siłami Zbrojnymi RP, która – zdaniem przeważającej liczby respondentów – powinna być traktowana jako priorytet w kontekście dynamicznie zmieniającej się sytuacji geopolitycznej na wschodniej granicy Unii Europejskiej.

W badaniu dostrzeżono jednak szereg barier utrudniających optymalną współpracę służb, do których zaliczyć należy brak wystarczającej standaryzacji procedur operacyjnych, ograniczoną interoperacyjność systemów informatycznych oraz niedostatecznie rozwinięte mechanizmy koordynacji międzyinstytucjonalnej. Wskazuje to na konieczność wprowadzenia rozwiązań systemowych, które pozwolą zniwelować zidentyfikowane niedoskonałości.

W kontekście powyższych ustaleń, niezbędne jest podjęcie działań zmierzających do utworzenia zintegrowanego narodowego centrum koordynacji ochrony granicy państwowej, które umożliwiłoby sprawną wymianę informacji operacyjnych i skuteczne reagowanie na sytuacje kryzysowe. Konieczne jest również intensyfikowanie wspólnych szkoleń i ćwiczeń służb granicznych oraz inspekcji, ukierunkowanych na współpracę w warunkach rzeczywistych zagrożeń, takich jak masowe ruchy migracyjne, przemyt zorganizowany czy sytuacje sanitarno-epidemiologiczne.

Warto także rozważyć formalizację procedur wymiany wyspecjalizowanych kadr między służbami oraz tworzenie interdyscyplinarnych zespołów zadaniowych, które zwiększą elastyczność systemu ochrony granic. Niezwykle istotnym elementem poprawy efektywności współpracy pozostaje rozbudowa wspólnych systemów informatycznych oraz pełna cyfryzacja procesów kontrolnych, co znacząco przyczyni się do zwiększenia skuteczności działań prewencyjnych i interwencyjnych.

Dalsze doskonalenie współpracy służb i instytucji odpowiedzialnych za ochronę granicy państwowej powinno obejmować również rozwój bilateralnych mechanizmów współdziałania z Ukrainą oraz partnerami zewnętrznymi, a także wdrożenie rozwiązań legislacyjnych umożliwiających dynamiczne reagowanie na zagrożenia hybrydowe, w tym instrumentalizację migracji. W obliczu wyzwań, jakie niesie ze sobą współczesne środowisko bezpieczeństwa, systemowa współpraca służb granicznych oraz inspekcji państwowych staje się nieodzownym elementem zapewnienia skutecznej ochrony granic Rzeczypospolitej Polskiej, stanowiąc zarazem filar bezpieczeństwa państwowego w wymiarze krajowym i unijnym.

Podsumowanie

Współczesne wyzwania w zakresie ochrony granicy państwowej Rzeczypospolitej Polskiej nabrały nowego wymiaru w kontekście złożonej sytuacji geopolitycznej w Europie Wschodniej, której katalizatorem stała się wojna w Ukrainie. Przeprowadzone badania empiryczne jednoznacznie potwierdzają, że efektywna współpraca służb mundurowych i instytucji państwowych – Straży Granicznej, Służby Celno-Skarbowej, Policji oraz inspekcji granicznych (IW, PIS, PIORiN, IJHARS) – jest kluczowa dla przeciwdziałania zagrożeniom transgranicznym o charakterze migracyjnym, przestępczym, sanitarnym, środowiskowym oraz hybrydowym.

Wybuch wojny w Ukrainie spowodował bezprecedensową falę migracji ludności cywilnej, której skala i dynamika przerosły możliwości organizacyjne wielu służb odpowiedzialnych za ochronę granicy państwowej. Masowy napływ uchodźców wojennych, nierzadko w dramatycznych warunkach humanitarnych, ujawnił luki w systemie zarządzania kryzysowego, w tym brak gotowych procedur zapewniających sprawną koordynację działań służb w zakresie kontroli sanitarno-epidemiologicznej. Sytuacja ta była szczególnie krytyczna w kontekście trwającej wówczas pandemii COVID-19, która wymagała ścisłego nadzoru nad ruchem granicznym, a jednocześnie musiała uwzględniać konieczność zapewnienia ochrony humanitarnej uchodźcom.

Istotnym problemem, zidentyfikowanym podczas badań, było również niekontrolowane przemieszczanie zwierząt domowych oraz gospodarskich przez granicę, bez odpowiednich procedur weterynaryjnych i nadzoru sanitarnego. W warunkach wojny i chaosu migracyjnego, wiele zwierząt było przewożonych bez wymaganych badań, paszportów weterynaryjnych oraz kwarantanny, co stwarzało ryzyko zawleczenia na terytorium Polski chorób odzwierzęcych, w tym wysoce zakaźnych. Inspekcja Weterynaryjna, działając w warunkach skrajnego obciążenia, nie dysponowała wystarczającymi zasobami kadrowymi i technicznymi do bieżącej kontroli napływających zwierząt, co wskazuje na konieczność stworzenia dedykowanych procedur postępowania na wypadek masowych migracji w warunkach konfliktu zbrojnego.

Równolegle, tzw. „kryzys zbożowy", związany z masowym napływem produktów rolnych z Ukrainy, ujawnił niedoskonałości w systemie kontroli fitosanitarnej i jakościowej. Produkty rolne, omijające unijne mechanizmy ochrony rynku, zaczęły destabilizować wewnętrzny rynek Polski, jednocześnie stanowiąc potencjalne zagrożenie sanitarne, fitosanitarne i środowiskowe. Skala zjawiska przerosła

możliwości operacyjne służb kontrolnych, zwłaszcza PIORiN i IJHARS, które nie były przygotowane do masowej weryfikacji jakości i bezpieczeństwa produktów rolnych w warunkach kryzysowych.

Zdaniem autorów rozdziału wszystkie te zjawiska dowodzą, że system ochrony granicy państwowej RP wymaga pilnej modernizacji i dostosowania do rzeczywistości zagrożeń o charakterze wielowymiarowym i dynamicznym. Kluczowym działaniem powinno być utworzenie Krajowego Centrum Koordynacji Ochrony Granicy Państwowej, które scentralizuje zarządzanie sytuacjami kryzysowymi, umożliwiając bieżącą wymianę informacji, szybkie reagowanie operacyjne oraz pełną integrację systemów IT wykorzystywanych przez poszczególne służby.

Niezbędne jest również opracowanie i wdrożenie jednolitych procedur postępowania w przypadku masowych migracji ludności i zwierząt w warunkach wojny, z uwzględnieniem standardów bezpieczeństwa sanitarno-epidemiologicznego, weterynaryjnego i fitosanitarnego. Systemowe wzmocnienie służb odpowiedzialnych za kontrole graniczne (PIORiN, IJHARS, IW, PIS) w zakresie infrastruktury, zasobów kadrowych oraz wsparcia technicznego powinno stanowić jeden z priorytetów polityki bezpieczeństwa granic w perspektywie najbliższych lat.

Podsumowując, tylko całościowe i zintegrowane podejście do współpracy służb granicznych, inspekcji państwowych oraz organów zarządzania kryzysowego, wspierane nowoczesnymi narzędziami analitycznymi i legislacyjnymi, może zapewnić skuteczność ochrony granicy państwowej RP wobec wyzwań wynikających z sytuacji kryzysowych o charakterze regionalnym i globalnym.

Literatura

1. Czop A., *Służby specjalne w systemie ochrony granic Rzeczpospolitej Polskiej*, Przegląd Policyjny, 2019.
2. Graniczne Inspektoraty Weterynarii, https://www.wetgiw.gov.pl/inspekcja-weterynaryjna/graniczne-inspektoraty-weterynarii/5926b57c58540, [dostęp: 14.07.2025].
3. Kitler W., *System bezpieczeństwa narodowego RP – aspekty prawno-organizacyjne*, Wiedza Obronna, Vol. 268, No. 3, 2019.
4. Kobyłecka A., *Ograniczenia pozataryfowe*, Wiadomości Celne, Nr 5-6/2015.
5. Komisja Europejska, Dokument strategiczny określający wieloletnią politykę strategiczną w zakresie europejskiego zintegrowanego zarządzania granicami zgodnie z art. 8 ust. 4 rozporządzenia (UE) 2019/1896, Bruksela 2022, COM(2022) 303.
6. Państwowa Inspekcja Ochrony Roślin i Nasiennictwa, *Wykaz punktów kontroli granicznej*, http://piorin.gov.pl/eksport-i-import/import-towarow-do-ue/wykaz-punktow-kontroli-granicznej,3.html, [dostęp: 19.07.2025].

7. Porozumienie komendanta głównego Policji i komendanta głównego Straży Granicznej z dnia 17 czerwca 2004 r. w sprawie współdziałania Policji i Straży Granicznej, (Dz. Urz. KGP z 2004 r. Nr 11, poz. 58).
8. Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 18 stycznia 2013 r. w sprawie wykazu artykułów rolno-spożywczych przywożonych z zagranicy oraz ich minimalnych ilości podlegających kontroli jakości handlowej, (Dz. U. z 2013 r. poz. 174).
9. Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 8 kwietnia 2015 r. w sprawie wykazu przejść granicznych, na których jest dokonywana kontrola jakości handlowej artykułów rolno-spożywczych sprowadzanych z zagranicy, (Dz. U. z 2015 r. poz. 592).
10. Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 24 września 2007 r. w sprawie wykazu przejść granicznych właściwych dla przeprowadzania granicznej kontroli sanitarnej, (Dz. U. z 2015 r. poz. 546).
11. Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego I Rady (UE) 2019/1896 z dnia 13 listopada 2019 r. w sprawie Europejskiej Straży Granicznej i Przybrzeżnej oraz uchylenia rozporządzeń (UE) nr 1052/2013 i (UE) 2016/1624, Dz. Urz. UE. L 295 z dnia 14.11.2019.
12. Ustawa z 29 stycznia 2004 r. o Inspekcji Weterynaryjnej, (Dz. U. z 2022 r. poz. 2629 ze zm.).
13. Ustawa z dnia 12 października 1990 r. o ochronie granicy państwowej, (Dz. U. z 2024 r. poz. 388. art. 7 ust. 1, 2).
14. Ustawa z dnia 12 października 1990 r. o Straży Granicznej, (Dz. U. z 2022 r. poz. 914).
15. Ustawa z dnia 13 lutego 2020 r. o ochronie roślin przed agrofagami, (Dz. U. z 2020 r. poz. 424 ze zm.).
16. Ustawa z dnia 13 lutego 2020 r. o Państwowej Inspekcji Ochrony Roślin i Nasiennictwa, (Dz. U. z 2020 r. poz. 425 ze zm.).
17. Ustawa z dnia 14 marca 1985 r. o Państwowej Inspekcji Sanitarnej, (Dz. U. z 2015 r. poz. 1412).
18. Ustawa z dnia 16 listopada 2016 r. o Krajowej Administracji Skarbowej, (Dz. U. z 2022 r. poz. 813 ze zm.).
19. Ustawa z dnia 16 listopada 2016 r. Przepisy wprowadzające ustawę o Krajowej Administracji Skarbowej, (Dz. U. 2016 r. poz. 1948 ze zm.).
20. Ustawa z dnia 21 grudnia 2000 r. o jakości handlowej artykułów rolno-spożywczych, (Dz. U. z 2001 r. Nr 5, poz. 44 ze zm.).
21. Ustawa z dnia 5 grudnia 2008 r. o zapobieganiu oraz zwalczaniu zakażeń i chorób zakaźnych u ludzi, (Dz. U. z 2008 r. Nr 234, poz. 1570 ze zm.).
22. Ustawa z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji, (Dz. U. z 2022 r. poz. 1061 ze zm.).